

особа рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань підписує текст присяги, що зберігається в її особовій справі. Порядок складення присяги встановлює директор Державного бюро розслідувань. Вважаємо недостатнім наявність у Законі настільки короткого опису порядку прийняття працівниками ДБР присяги, у зв'язку з чим найкоротніший час необхідно розробити Положення про порядок прийняття присяги особами рядового і начальницького складу ДБР.

Крім того, в законодавстві про ДБР має бути застереження, що особа, яка відмовилася від складення присяги, не може бути працювати на відповідній посаді, а відповідне рішення про призначення підлягає скасуванню.

На наш погляд, у запропонованому Положенні про порядок складення присяги має бути уточнення щодо того, протягом якого строку з дня призначення особи на посаду, вона має скласти присягу, оскільки це питання не врегульоване безпосередньо в статті 14–1 Закону про ДБР.

Потребує уточнення і питання щодо підстав притягнення осіб рядового і начальницького складу ДБР до дисциплінарної відповідальності, зокрема встановлення такого дисциплінарного проступку, як порушення присяги. Проблема тут пов'язана з тим, що в тексті присяги передбачаються такі зобов'язання для працівників ДБР, як повага до честі держави, вимога бути чесним, сумлінним і дисциплінованим. Проте, вважаємо, досить важко на практиці їх застосувати, визначаючи чіткі критерії у цьому разі порушення присяги, оскільки у самому тексті присяги містяться вказані оціночні характеристики. Скоріше за все, ці поняття не матимуть самостійного значення та оцінюватимуться у сукупності з іншими факторами при вирішенні питання про притягнення осіб рядового і начальницького складу ДБР до дисциплінарної відповідальності.

Курганський О. В.

старший викладач кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Результати науково-історичного аналізу свідчать, що ідея створення органу, функціональним призначенням якого є розслідування корупційних правопорушень та інших кримінальних правопорушень, вчине-

них вищими посадовими особами держави чи працівниками правоохоронних органів, не є новою Створення Державного бюро розслідування в Україні у більшості випадків пов'язують з прийняттям Верховною Радою Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 року. Наукова спільнота пов'язує прийняття цього закону з вказівками Кримінального процесуального кодексу, де ч.4 ст. 216 визначала підслідність та відносила до компетенції слідчих органів державного бюро розслідування здійснення досудового розслідування злочинів, вчинених визначеного кола посадових осіб, за винятком тих випадків, коли на це уповноважені слідчі національного бюро розслідувань.

Та можна вбачати, що поява Державного бюро розслідувань серед органів що здійснюють боротьбу з корупційними злочинами та здійснюють досудове розслідування має набагато довшу історію, з тернистими поворотами шлях.

Задовго до прийняття Закону України «Про Державне бюро розслідувань» опубліковано указ Президента України «Про Національне бюро розслідувань України» від 24 квітня 1997 року. Даний документ з'явився на підставі напрацювань роботи Робочої групи, яку утворив Президент України за два роки до того. Основними відправними точками стало опрацювання досвіду Сполучених Штатів Америки при створенні власного ФБР. Саме цей орган можна вважати ідеологічним попередником Державного бюро розслідувань. Серед завдань НБР президент окремо визначив проведення інформаційно-аналітичної роботи з метою виявлення і усунення причин та умов, що сприяють корупції та вчиненню інших небезпечних злочинів, прогнозування динаміки злочинності в суспільстві (Бусол О. Закон України «Про Державне бюро розслідувань»// Громадська думка про правотворення: інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. 2016. № 10 (113), червень. С. 22). Прикро, але відсутніх результатів діяльності від новоутвореного органу так і не стало відомо. Виникли сумніви щодо доцільності подальшого функціонування даного органу. Офіційно ж підставою для зникнення НБР з числа правоохоронних органів стало прийняття рішення Конституційним судом України у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України від 24 квітня 1997 року № 371 «Про Національне бюро розслідувань України», згідно з яким з одного боку не було виявлено вихід Президента України за межі наданих в Конституції України повноважень при виданні згаданого указу, але з урахуванням того, що парламент так і не розглянув проекти законів щодо організації та діяльності НБР, а, як відомо, згідно п.14 ст.92 Конституції України виключно законами визначається організація та діяльність органів досудового розслідування, то положення відпо-

відного указу президента було визнано неконституційними. З метою приведення нормативної бази до відповідності рішенням Конституційного суду України Президент України видав Указ Президента України від 15 грудня 1999 № 1573, з яким безпосередньо і пов'язана ліквідація Національного бюро розслідувань.

Наступна кроком на шляху до створення НБР можна вважати створення в 2005 році відповідно до Розпорядження Президента від 15 березня 2005 року та Указу Президента № 834/2005 від 23 травня 2005 року Робочої групи з розроблення концепції утворення та організації діяльності Державного бюро розслідувань України та Міжвідомчої комісії з питань реформування правоохоронних органів. Досить швидко, вже 6 вересня 2005 року Міжвідомча комісія з питань реформування правоохоронних органів підтримала проект Концепції реформування правоохоронних органів України (системи кримінальної юстиції) (Концепція реформування правоохоронних органів України (система кримінальної юстиції) (проект). Режим доступу до сайту <http://www.ukrprison.org.ua/index.php?id=1285058160>). Зміст даної Концепції передбачав існування та функціонування Національного бюро розслідувань. В роботі першої комісії відразу сформувалися протиріччя серед співголовуючих В. М. Стретович та Король В. М. щодо функціонального призначення НБР В. Стретович вважав за необхідне створити новий, мобільний орган, який займатиметься «фінансовою розвідкою» в країні та боротиметься з корупцією. В. Король пропонував організувати новий орган у спосіб об'єднання відповідних слідчих відділів СБУ, МВС та ДПА, а Національне бюро розслідувань мало б займатися боротьбою із організованою злочинністю та корупцією (Розвиток публічного права в Україні (доповідь за 2005 2006 роки) / за заг. ред. Н. В. Александрової, І. Б. Коліушка. — К.: Конус Ю, 2007. — С. 416–417). Спостерігалися численні виступи членів комісій щодо підготовки проекту Закону України «Про національне бюро розслідувань», але жодного проекту не було подано до Верховної Ради України. Концепція реформування правоохоронних органів України, як окремий документ також не була позбавлена недоліків, які позбавили можливості вийти даній розробці за межі статусу проекту. Відсутність дієвих результатів згаданих робочих груп привели до їх ліквідації у 2006 та 2008 роках згідно з відповідними Указами Президента України.

Але на наш погляд, джерела виникнення Державного бюро розслідувань, яке за первинним варіантом діючого КПК ставало наступником прокуратури за підслідністю, слід вбачати ще раніше.

Конституція України 1996 року серед функцій органів прокуратури не передбачала здійснення досудового розслідування та надавала органам прокуратури лише тимчасову можливість досудове розсліду-

вання до створення органів, яким ця функція мала б бути передана. Певна послідовність в цьому вбачається, оскільки така зміна підходу позбавляла певного тиску на слідчого з боку прокурора як безпосереднього керівника органу прокуратури. Створення ж ДБР є логічним продовженням закладених ще в 1996 році змін.

Можливо, як вбачається, пов'язувати ідеї створення ДБР як окремого незалежного органу досудового слідства ще й з Концепцією судово-правової реформи від 28 квітня 1992 року, де серед ключових тез виділялося законодавче закріплення процесуальної незалежності слідчого та необхідність створення єдиного слідчого апарату. Остання теза, до речі, в сучасних умовах боротьби з корупцією, коли концентрація слідчих повноважень, особливо відносно корупційних правопорушень є досить цікавою. Деякі автори вважають доречним з метою усунення конкурентної боротьби на полях визначення підслідності між окремими органами досудового розслідування провести реформування системи досудового слідства, з позбавленням СБУ функцій органу досудового слідства, залишивши лише статус спецслужби та об'єднання під дахом ДБР шляхом поглинання НАБУ, з подальшим створенням Державного бюро військової юстиції чи наділити такими функціями військові органи правопорядку, яким і будуть підслідні злочини проти військового порядку несення військової служби (військові злочини), окрім тих кримінальних правопорушень які мають бути підслідним ДБР, в склад якого входитиме і НАБУ (Баганець О. В. Концепція вдосконалення діяльності правоохоронних органів України / передм. М. А. Погорельської. К.: Алерта, 2019. С. 200).

На наш погляд, подальше формування Державного бюро розслідувань в Україні має провадитися з урахуванням не тільки закордонного, але й власного історичного досвіду.

Владимирська В. В.

асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Важлива подія в реформуванні системи правоохоронних органів в нашій державі відбулась 27 листопада 2018 року, оскільки саме в цей день розпочав свою роботу новостворений орган — Державне бюро розслідувань (ДБР).